

Печеранский И. П., доктор философских наук, доцент кафедры философии Киевского национального университета культуры и искусств (Киев, Украина), E-mail: visnukDNU@i.ua

Постиндустриальная кратология Э. Тоффлера

Аннотация. В статье рассмотрена концепция власти американского философа, социолога и публициста Э. Тоффлера в контексте его теории информационного или постиндустриального общества. Представлено соотношение исторических видов власти (насилие, богатство и знания) под видом восходящей стрелки, что отражает отношение ученого к весомости каждого из них на фоне цивилизационных трансформаций на рубеже XX-XXI веков. Акцентируется внимание на методологическом потенциале постклассической универсально-онтологической интерпретации власти как символично-проективной реальности, которая воплощается в глобальной «инфосфере», что делает возможным феномен образованной «полупрямой» демократии.

Ключевые слова: Э. Тоффлер, постиндустриализм, теория информационного общества, кратология, знание, богатство, насилие, когнитариат, «полупрямая» демократия.

Pecheranskyi I., doctor of philosophical sciences, associate professor of the Department of philosophy Kyiv National University of Culture and Arts (Kyiv, Ukraine), E-mail: visnukDNU@i.ua

Alvin Toffler's Post-industrial Cratology

Abstract. The article deals with the concept of the power of the American philosopher, sociologist and journalist A. Toffler in the context of his theory of informative or post-industrial society. The government is gradually moving away from the old hierarchy, creating a more mobile, heterogeneous system in which constantly changing centers of power. New communication technologies undermine the government hierarchy as provide an opportunity to do without it. Computers can simulate not just economic or technical processes, but also political, providing many alternative courses of action in a given situation. The more data, information and knowledge management system uses, the more society becomes information, the more difficult to understand what is really going on. Pending the crisis, politicians and bureaucrats, corporate lobbying forces and social movements will apply information tactics, meaning the power game based on the manipulation of data before it gets in the media. Here is presented the correspondence between historical types of power (violence, wealth and knowledge) like the rising arrows, reflecting the attitude of the scientist to the importance of each civilization against the background of transformation at the turn of XX-XXI centuries. The author underlines on the methodological potential of post-classical universal ontological interpretation of power as a symbolic and projective reality that is embodied in the global «infosphere» which enables the phenomenon of the educated «semi-direct» democracy. Thus, the power «from the countries with rich natural resources will pass to those who control the knowledge necessary for creation of new resources».

Key words: A. Toffler, post-industrialism, theory of informative society, cratology, knowledge, wealth, violence, cognitariat, «semi-direct» democracy.

УДК 111.6

Піддубна Л. В.

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри економіко-математичних методів
та інформаційних технологій Харківського інституту фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету
(Харків, Україна), E-mail: lidp@mail.ru

СОЦІАЛЬНІ ПРАКТИКИ МЕДІАЦІЇ У КІБЕРПРОСТОРІ

Анотація. Сучасні соціальні практики засновані на залучені людини інформаційного суспільства до нескінченно циркулюючих потоків інформації, для виробництва і передачі яких, створені медійні комунікації. У просторі соціальної реальності медіа з посередника трансформувалися в технологію соціальної взаємодії; в нову культурну форму, що породжує сенси і значення; в інструмент політичного і ідеологічного впливу; в товар, що виробляється і споживається. Медіація стала характеристикою буття соціальної інформації, збагачуючи, модифікуючи, зберігаючи, маніфестуючи нові образи соціальної реальності та

висуваючи перед дослідниками нові завдання щодо вивчення нового глобального медіа-середовища і єдиного світового інформаційного кіберпростору. Стаття написана з метою аналізу трансформацій соціальних практик у кіберпросторі шляхом медіації. Дослідження ґрунтується на методологічних принципах причинності, соціальної спрямованості, світоглядного плюралізму. Методи дослідження визначаються його міждисциплінарним характером та використанням доробку філософії, психології, соціології, теорії комунікацій, кібернетики, теорії інформації, семіотики, комунікативістики тощо. Висновки: медіа мають значний соціальний вплив, ставши масовим соціальним явищем, що об'єднує різні форми репрезентації інформації, розширюючи людські можливості, посилюючи і збагачуючи власні здібності індивідів думати, відчувати, діяти.

Ключові слова: кіберпростір, соціальні практики, медіація, соціальна інформація, медіа.

Вступ. Однією з визначальних тенденцій розвитку сучасного інформаційного суспільства є модифікація соціальної інформації внаслідок комп'ютеризації та медіації. Звичайно, що мислення, свідомість, взаємодія, соціальні практики індивідів, їх поведінка, образи ретрансляції інформаційної картини світу, механізми функціонування соціальної інформації в інформаційно насиченому середовищі, у світі артефактів значно трансформуються. Причому вплив інформації на різні покоління та вікові категорії людей суттєво відрізняється і залежить від рівня інформаційної сприйнятливості, виховання, освіти, професійної підготовленості, життєвого досвіду, особистісних якостей. Під дією новітніх технологій фундаментально змінюється культурна й духовна структура як окремої особистості так і цілих соціальних груп, їхнє розуміння й уявлення. Сучасні дослідження соціуму базуються на тому, що людина інформаційного суспільства є залученою до нескінченно циркулюючих потоків інформації, для виробництва і передачі яких, створені засоби, що навіть термінологічно відображають їх призначення: «медіа», «медійні комунікації», «мас-медіа», «засоби масової інформації».

Актуальність проблеми дослідження пов'язана з появою в інформаційному суспільстві специфічного «інформаційного буття» і формуванням медіа-реальності, що заснована на телебаченні (кабельному, супутниковому, цифровому), відео, комп'ютерних каналах, цифровому кіно й фото, мережі Інтернет, електронній пошті, стільниковому зв'язку, мультимедіа тощо. Сьогодні людство існує у просторі соціальної реальності, де медіа з «посередника», впровадження якого суттєво змінило комунікацію людини з навколишнім світом (як природним, так і соціальним), перетворилися в технології опосередкування соціальної взаємодії; в нову культурну форму, що породжує сенси і значення; в інструмент політичного і ідеологічного впливу; в товар, що виробляється і споживається. Медіація стала характеристикою буття соціальної інформації, збагачуючи, модифікуючи, зберігаючи, маніфестуючи нові образи соціальної реальності та висуваючи перед дослідниками нові завдання щодо вивчення нового глобального медіа-середовища і єдиного світового інформаційного кіберпростору. Процес соціалізації індивідів у кіберпросторі ускладнює хід формування ідентичності і конструювання моделей суб'єктивності.

Метою публікації є аналіз соціальних практик медіації у кіберпросторі, а також філософське осмислення ролі медіа як інструмента трансформації соціальної інформації. Трансформації розглядаються як динамічні імітації реальної культури, науки, дійсності, буття соціальної інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження взаємозалежності медіації та соціальної реальності опосередковано представлено у роботах Р. Барта, З. Баумана, М. Блюменкранца, Ж. Бодрийяра, В. Дубровського, А. Карміна, С. Леша, Н. Лумана, М. Маклюена, В. Мансурової, Л. Пенто, Г. Почепцової, Д. Рашкоффа, В. Савчука, Ф. Фукуями та ін. Однак процеси медіації соціальної інформації у кіберпросторі залишаються малодослідженими, що спричиняє потребу у їх філософському опрацюванні.

Обрій розвитку медіа-теоретичного дискурсу можна окреслити дефініцією

М. Маклюєна: «медіум є послання», яка означає, що медіум, в якому суб'єкт мови втілює якийсь висловлювання (промовою, текстом, живописом, фотографією, кінематографічною стрічкою, танцем), одночасно і паралельно з ним утворює власне висловлювання. Причому суб'єкт повідомлення навіть не завжди усвідомлює і може свідомо контролювати цей вислів медіума. На думку М. Маклюєна «медіа є розширеннями людини» [1]. Плідною також є позиція Ж. Бодрийяра, який вважав медіа різновидом генетичного коду і зазначав, що в процесі генетичного кодування не залишилося смислової дистанції між суб'єктом і об'єктом [2].

Постановка проблеми. На межі ХХ – ХХІ ст. виявляється загальносвітова тенденція у сфері виробництва і споживання, що пов'язана з перенесенням соціальних практик з «фізичного» світу у світ віртуального. Середовищем буття людини стає кіберпростір, який на думку Дж. Сулера стає одним із способів зміни стану свідомості, і все, що в ньому відбувається, здається реальним – нерідко навіть більш реальним, ніж дійсність. Відбувається зростання ролі різноманітних симулякрів як образів дійсності, що заміщують реальність в житті людей. Людина взаємодіє вже не з речами, а з симуляціями, породжуючи віртуальну реальність і сприймаючи світ як середовище для гри. Інтенсивне використання інформації змінює характер та вектор розвитку людської діяльності, впливаючи на становище самої людини у світі, формування її як особистості. Сучасна людина «має систематичний контакт з універсальним інформаційним середовищем, і це радикальним чином змінює тип її ментальності – як несвідомі, так і усвідомлені реакції на події» [3, с. 274].

Формування інформаційного суспільства з характерними для нього процесами динамічної соціальної трансформації супроводжується такими спільними світовими тенденціями як глобалізація соціального простору, інформатизація всіх сфер життя суспільства і людини, розвиток суспільства і особистості на основі знань, високих технологій, ефективного використання інформації. Сьогодні, в епоху масової інформації, суттєво зростає роль інформаційного ресурсу, тому невід'ємною і значущою компонентою більшості видів діяльності людини, від повсякденної до професійної, стають соціальні практики, які в загальному вигляді зводяться до збору, обробки, обміну й виробництва «нового капіталу» – інформації. Соціальні практики є невідмінним елементом буття людини, визначаючи її інтелектуально-предметну розумову діяльність з використання й засвоєння певного інформаційного продукту. І від того, який інформаційний продукт споживає людина, тобто, якою є її соціальні практики, залежать її життєві знання, система настанов та принципів, спосіб поведінки у світі та обрана нею модель взаємин у трикутнику «природа-людина-суспільство». Соціальна реальність є продуктом цілеспрямованого конструювання й може визначатися як «сукупність об'єктів і подій усередині соціокультурного світу, що відображають досвід повсякденної свідомості людей, які живуть своїм повсякденним життям серед собі подібних і пов'язані з ними різноманітними інтеракціями» [4, с. 54]. Саме в межах даного феномену формуються й функціонують різноманітні світи досвіду, у тому числі й кіберреальність, що постає як інтерсуб'єктивний світ, загальний і потенційно доступний для всіх користувачів Інтернет. Але, на відміну від повсякденності, він сприймається не як об'єктивно даний, а винятково як інтерсуб'єктивно сконструйований. Соціальна інформація відіграє в цьому процесі важливу роль, впливаючи на широкі верстви населення, у певний спосіб будуючи комунікацію, формуючи ту чи іншу картину сучасного світу.

Мережа Інтернет сприяє створенню кіберпростору і здвоєє соціальну реальність. Кіберпростір вбирає в себе соціальну реальність у тій її частині, яка може існувати без посилання на фізичну реальність і перетворює її у віртуальність, позбавлену просторово-часових характеристик. Подолання інформацією великого простору за маленький проміжок часу, сприяє перегляду розуміння часу, який знищується швидкістю міжкомп'ютерного зв'язку. М. Кастельс підкреслює, що влада над часом,

контроль над ритмічністю колонізували території й перетворили простір у процесі широкомасштабної індустріалізації [5, с. 402]. Дослідник звертає увагу суспільства на можливість анонімного доступу до інформації й перспективу втрати людиною власної ідентичності.

Формування індивідуальності в кіберпросторі відбувається випадково під впливом соціальних інститутів і віртуальної реальності, переважно на основі особистих уподобань людини й практично не асоціюється з об'єктивною реальністю. Віртуальна реальність сприймається як штучна реальність, що існує поза людською свідомістю й актуалізується лише при зверненні до неї конкретного індивіда. Соціальна реальність може опиратися силам, що прагнуть її трансформувати відповідно до власних інтересів, і зберігати стабільність пріоритетних ціннісних орієнтацій населення та виявляти непередбачувані реакції конкретних індивідів і соціальних груп.

За допомогою нових інформаційно-комунікаційних технологій та мережі Інтернет людина отримує можливість самостійно формувати простір індивідуального буття й структурувати життєвий простір, виходячи з особистих уподобань, в тому числі нав'язаних соціумом. Завдяки цьому життя людини розглядається в двох паралельних середовищах: соціальної реальності та її копії – віртуальному світі, сформованому за допомогою техніко-технологічних засобів.

Мережа формалізує процес отримання інформації, об'єднує різні види діяльності людини, що створює ефект появи нового, інтегрального «кіберпростору» (cyberspace), який може вмщати в себе більшість видів інформаційної активності людей і комунікацій між ними, та «кіберсвідомості» – нової форми суспільної свідомості, яка відображає дуальність суспільства й мережі Інтернет.

Поняття кіберпростору, попри свою поширеність, є порівняно новим і часто використовується як синонім Інтернету або віртуальної реальності. Термін «кіберпростір» запропонований письменником У. Гібсоном у 1982 році в оповіданні «Спалення Хром». Пізніше його було популяризовано у романі «Нейромант», де він позначав віртуальний простір, в якому циркулюють електронні дані всіх комп'ютерів світу. Термін «кіберпростір» є похідним від слів «кібернетика» і «простір». Кібернетика – це наука про загальні закономірності отримання, зберігання, передачі, управління і перетворення інформації в складних керуючих системах. Простір – це загальна форма буття всіх матеріальних систем і процесів, а в нашому контексті, це місце де знаходиться інформація. Отже кіберпростір – це місце інформаційних об'єктів і подій.

Відповідно до офіційно прийнятого в США визначення, кібернетичним простором є якийсь умовний (віртуальний) простір, що виникає в процесі використання електронних і електромагнітних засобів зберігання, обробки та обміну даними в комп'ютерних мережах і пов'язаних з ними фізичних інфраструктурах [6]. У трактуванні Верховного Суду США кіберпростір – це унікальне середовище, що не розташоване в географічному просторі, але є загальнодоступним кожному в будь-якій точці світу за допомогою мережі Інтернет.

Американський філософ Майкл Хайм стверджує, що атмосфера навколо кіберпростору є аналогічною «античному тріпотінню навколо мудрості». Вчений, намагаючись пояснити взаємовідносини між віртуальною реальністю та кіберпростором, зауважує, що кіберпростір є великою електронною мережею, в якій звернуті віртуальні реальності. М. Хайм зазначає, що «ми обоюємо зовнішню простоту операцій на екрані та те дбайливе усунення складності, яке надає нам комп'ютер, дозволяючи переносити речі в цифрові мережі, повідомляючи їм віртуальну досконалість форм і фарб» За М. Хаймом «кіберпростір – це платонізм як продукт, що працює. Інформація успадковує досконалість платонічних форм-ідей, але вже як досконала інтеграція комп'ютерних даних в об'єкти знань» [7].

Зокрема, Р. Вилков вважає, що сутнісною характеристикою будь-якої віртуальної

реальності є просторовість. Кіберпростір виступає умовою можливості просторових характеристик, пов'язаних тільки з видами комп'ютерної віртуальної реальності. Тобто кіберпростір існує як засіб реалізації віртуальної реальності. Р. Вилков аналізує підходи до поняття «кіберпростір», а саме, технократичний, деконструктивний та психоаналітичний. В рамках технократичного підходу кіберпростір розглядається як біоелектронна система комунікацій (комп'ютери, програмне забезпечення, мережі комунікацій) для доступу до різних інформаційних ресурсів. Деконструктивний підхід передбачає дослідження кіберпростору як сукупності дискурсивних практик. З точки зору психоаналітичного підходу кіберпростір представляє собою сукупність технологій з виробництва різних видів віртуальної реальності, що проявляються в електронному середовищі. Узагальнюючи ці підходи, Р. Вилков характеризує кіберпростір як засіб для пошуку можливостей виявлення та розуміння нових шляхів досягнення загальнолюдських цілей [8].

Не можна не погодитися і з позицією іншого російського дослідника І. Негодаєва, який вважає комп'ютерну віртуальну дійсність інтерактивно-графічним представленням кіберпростору [9]. Принципову різницю між кіберпростором і віртуальною реальністю демонструє Т. Кірік, яка стверджує, що «віртуальна дійсність починається там, де у кіберпростір входить людина» [10].

Сформулюємо власне визначення кіберпростору, використовуючи зазначені дефініції як базові. Кіберпростір – це нове особливе людське і технологічне середовище, що з одного боку, об'єднує громадян багатьох країн, культур і професій, які збираються, поширюють і використовують різноманітну інформацію, а, з іншого боку, це складний технічний засіб і децентралізована комп'ютерна мережа, що з'єднує людей завдяки інфраструктурі телекомунікацій, забезпечує рух потоків інформації. Головними ознаками кіберпростору є зв'язність, структурованість, насиченість гетерогенними зв'язками і змістовна повнота. У зв'язку з нелінійністю у кожній людині формується власна метафора кіберпростору, що має безліч «можливостей входу». Нікому ще не судилося обійти його повністю, а індивідуальні кібермаршрути є неповторними. Діяльність осіб у кібернетичному просторі повинна здійснюватися з дотриманням загальноновизнаних правових принципів і базуватися на етичних цінностях, серед яких свобода слова, рівний доступ до інформації і знань, безпека інформаційних продуктів та послуг, захист приватного життя та персональних даних, інтелектуальної власності тощо. Кіберпростір стає основним середовищем існування та життєдіяльності індивідів.

Величезну роль у процесах формування кіберпростору та обігу інформації грають традиційні (газети, журнали, телебачення, кіно, радіо) та нові електронні медійні форми (мобільні технології, мережа Інтернет), що значно трансформують стан людини, спосіб її діяльності та сприйняття світу. Отримали розвиток альтернативні інформаційні та соціальні мережі, «електронні співтовариства», які «всмоктують» індивіда в інформаційні потоки і в саму систему з виробництва медійної продукції, яка формує суспільну свідомість, маніпулює нею, створюючи часто ілюзорні, міфологічні, «гіперреальні» феномени «громадської думки». Як зауважує Ж. Бодрійяр, суспільство поступово заміщується «кіберпротезом» – віртуальною реальністю з симулятивними, імітаційними діями суб'єктів, домінуванням симулякрів, ілюзорним спілкуванням і взаємодією людей. Культура, засоби масової інформації, реклама досягають в такому суспільстві стану «ксерокса» [11; 12].

Комп'ютеризація повсякденного життя індивіда призвела до того, що суб'єкт став все більш «медіатизованим», непомітно позбавленим своєї могутності під фальшивим обличчям її зростання [13].

Представником нових медіа у кіберпросторі став відеохостінг YouTube, що надає послуги з розміщення як професійних, так і аматорських відео матеріалів, включаючи відеоблоги. YouTube є яскравим представником нової форми медіації між соціальним та індивідуальним, втіленням дефіциту соціальної медіації, трансфор-

муючи уявлення про повсякденність і нас самих. YouTube стає «додатковим простором», «іншою сценою», «несвідомим», на боці якого «артикулюють» людські бажання.

Як вважає Славоя Жижек, «кіберпростір заповнює розрив, який утворився між публічною, символічною ідентичністю суб'єкта і його фантазматичним фоном: фантазії все більше екстерналізуються в публічне, символічний простір, сфера інтимності стають більш безпосередньо соціалізованими» [14].

У кіберпросторі відбувається процес розмивання соціальних інститутів, дерегулювання і дезінтеграції їх структур, що Ж. Ліотаром був визначений як «атомізація» соціального в епоху «розслабленості» [15]. Ж. Ліотар відзначає, що соціальність «розчиняється» тому, що безпосереднє спілкування індивідів замінюється мовними моделями, щільним шаром інформаційних потоків, які вимикають індивіда з соціального. Людина постійно перебуває в пошуку нового самовизначення, нових шляхів життєдіяльності, нових образів і смислів існування, нових типів ідентичності.

У процесі трансформації соціального інформаційні повідомлення, знаки, смисли, символи, мовно-лінгвістичні аспекти, що передаються, набувають нового значення та високої значущості. Суспільство розламується на атоми, утворюючи безліч «гнучких мереж мовних ігор». Такий «атомізований» простір під впливом мас-медійної інформації проявляє свою ефективність і життєздатність. Змінюються умови самоідентифікації людини, відчуття її включеності в дійсність, значущості власного «Я». Спостерігається нестійкість, хаотична мозаїчність соціальних ролей, індивідуалізація і дезінтеграція соціального простору. Руйнуються колишні взаємозв'язки, моделі поведінки, критерії цінностей та аксіологічні оцінки. Індивід щодня змушений бути адаптивним і релевантним, виконуючи безліч соціальних ролей у «соціальних іграх», правила і формати яких швидко і невловимо змінюються. З цього приводу З. Бауман зауважував, що «життєвий успіх (тобто раціональність) людей постмодерніті залежить від швидкості, з якою вони зможуть позбавитися від старих звичок, а не від швидкості здобуття нових. Найкраще взагалі не проявляти занепокоєння з приводу вибору орієнтирів; це звичка обходитися без всяких звичок» [16, с. 157].

Сучасні мас-медіа детермінують стан суспільства, який Ж. Бодрійяр визначив як «режим референдуму», що ніколи не припиняється, не спрямований на отримання глибоких знань, здійснення рефлексії або аналізу одержуваних повідомлень. Соціальна життєдіяльність постійно знаходиться в стані одержуваних повідомлень, на які необхідно відповідати. Таку систему життя умовно можна визначити як «життя за опитувальником». Численні телепередачі, телевізійні політичні шоу, соціологічні опитування, передвиборні баталії, побутові та кулінарні поради представлені за допомогою масових медійних форм. Реальність тестується індивідом і сама тестує його. Ми поділяємо думку Ж. Бодрійяра, що «вся система комунікацій перейшла від складної синтаксичної структури мови до бінарної-сигналетичної системи «питання / відповідь» як системи безперервного тестування. Тим часом відомо, що тест і референдум є ідеальними формами симуляції: відповідь підказується питанням, заздалегідь моделюється / позначається ним» [11, с. 134].

Мас-медіа є основним виробником і «постачальником» інформаційних симулякрів в кіберпросторі, вибудовуючи текст повідомлення таким чином, що він містить і відповідь на поставлені питання. Сміслова значимість повідомлень, отриманих людиною, також визначається мас-медійними структурами. Процес обробки повідомлень регулюється способами, методами підбору змістовного навантаження повідомлення, монтажем, попередніми опитуваннями і описується М. Маклюеном в положенні «Mediumismessage». М. Маклюен зазначає, що інформація «розширює людину зовні» до такої стадії, коли «творчий процес пізнання буде колективно і корпоративно розширено до масштабів всього людського суспільства» [1, с. 6].

У кіберпросторі межа між об'єктивною реальністю та її симуляціями і імітаціями сильно розмита. Іноді неможливо розпізнати істину в постійному інформаційному потоці і в створюваних медійних продуктах, проте «істина», як мета, оголошена стандартом повідомлень, новин, інформаційно-знакових реалій, що передаються [17, р. 8]. Отже, медійна інформація, в яких би формах вона не виявлялася, призводить до нескінченності суб'єктивних інтерпретацій, невизначеності в засобах «розшифровки», дискусійності в обговоренні змісту, що передається. Нові форми культури і поширення інформації, що існують у кіберпросторі, стають не стільки відображенням, скільки продовженням реальності, істотно змінюючи зовнішність звичного світу. Виникає певна єдина кіберреальність, закономірності розвитку якої залишаються доки незрозумілими. У зв'язку з посиленням ролі сучасних засобів масової інформації мінливість і ефемерність стають рисами повсякденного життя і кіберпростору, руйнуючи стійкі уявлення про буття, змінюючи реальність і природним чином влітаючи в неї ілюзії.

Висновок. Використовуючи інформаційно-комунікаційні технології, мас-медіа стають одним із джерел перетворення нашого суспільства в справжнє глобальне інформаційне суспільство XXI сторіччя; «містком» в кіберпросторі, що дозволяє подолати час і відстань; сполучною ланкою між різними державами, народностями, етносами, культурами, що сприяє утвердженню міжнаціональної злагоди і солідарності. Мультимедійні можливості сучасних інформаційно-комунікаційних технологій трансформують кіберпростір в універсальний мета медіум, який інтегрує будь-які медіа-функції, створюючи «віртуальності» як репрезентації речей-агентів, що в дійсності можуть взагалі не існувати, розширюючи людські можливості, посилюючи і збагачуючи власні здібності індивідів думати, відчувати і діяти.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Маклюэн Г. М. Понимание Медиа: Внешние расширения человека / Г. М. Маклюэн: [Пер. с англ. В. Николаева; закл. ст. М. Вавилова]. – М. : «Кучково поле», 2003. – 464 с.
2. Baudrillard J. Simulations / J. Baudrillard. – New York : Semiotext[e], 1983. – P. 55.
3. Скворцов Л. В. Информационная культура и цельное знание / Л. В. Скворцов. – М. : ИНИОН, 2001. – 288 с.
4. Шюц А. Формирование понятия и теории в общественных науках / А. Шюц. – М. : Мир, 1996. – 524 с.
5. Кастельс М. Становление общества сетевых структур. Новая постиндустриальная волна на Западе: Антология / М. Кастельс: [Пер. с англ. ; под ред. В. Л. Иноземцева]. – М. : Прогресс, 1986. – 456 с.
6. The National Strategy for Cyberspace Operations. Washington, 2006. – P. IV.
7. Heim M. The Metaphysics of Virtual Reality / M. Heim. – New York : Oxford University Press, 1993. – P. 109 – 128.
8. Вилков Р. И. Киберпространство как социокультурный феномен, продукт технологического творчества и проективная идея : автореф. дис. ... канд. фил. наук: специальность 09.00.01 / Р. И. Вилков. – Екатеринбург : Копировальный салон – Копирус, 2009. – 24 с..
9. Негодаев И. А. Информатизация культуры: монография / И. А. Негодаев. – Ростов на дону н/Д : Изд-во «Книжка», 2003. – 320 с.
10. Кирик Т. А. Виртуальная реальность: сущность, критерии, типология: дис. ... канд. филос. наук: специальность 09.00.01 / Т. А. Кирик. – Омск, 2004. – 165 с.
11. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Ж. Бодрийяр. – М. : ДОБРОСВЕТ, 2000. – 387 с.
12. Бодрийяр Ж. Прозрачность зла / Ж. Бодрийяр. – М. : ДОБРОСВЕТ, 2000. – 260 с.
13. Жижек С. Матрица: истина преувеличения [Электронный ресурс] / С. Жижек. – Режим доступа: <http://www.lacan.com/matrix.html> (дата звернення 20.04.2015) – Назва з екрана.
14. Žizek S. What Can Psychoanalysis Tell Us About Cyberspace? [Electronic resource] / S. Žizek. – Access mode: www.psybc.com/pdfs/library/Psa_Cyberspace.pdf (дата звернення 20.04.2015) – Назва з екрана.
15. Лиотар Ж. -Ф. Состояние постмодерна / Ж. -Ф. Лиотар. – М. ; Спб. : Алетейя, 1998. – 160 с.
16. Бауман З. Индивидуализированное общество / З. Бауман. – М. : Логос, 2005. – 390 с.

17. McQuail Denis. *Mc Quail's Mass Communication Theory*. (6th edition). SAGE Publications Ltd. NY, 2011. – 619 p.

REFERENCES:

1. Maklyuehn M. *Ponimanie media: vneshnie rasshireniya cheloveka*. [Understanding Media: External expansion of human]– M.: KANON-PRES-C, 2003. – 464 s.
2. Baudrillard J. *Simulations*. – New York : Semiotext[e], 1983. – P. 55.
3. Skvortsov L. V. *Informatsionnaya kultura i tselnoe znanie*. [Information Culture and integral knowledge] – M. : INION, 2001. – 288 s.
4. Shyuts A. *Formirovanie ponyatiya i teorii v obschestvennykh naukakh*. [Formation of concepts and theories in the social sciences] – M. : Mir, 1996. – 524 s.
5. Kastels M. *Stanovlenie obschestva setevykh struktur*. *Novaya postindustrialnaya volna na Zapade: Antologiya* [Becoming society networks. The new wave of post-industrial West: Antologiya] [Per. s angl. ; pod red. V. L. Inozemtseva]. – M. : Progress, 1986. – 456 s.
6. *The National Strategy for Cyberspace Operations*. Washington, 2006. – P. IV.
7. Heim M. *The Metaphysics of Virtual Reality*. – New York : Oxford University Press, 1993. – P. 109 – 128.
8. Vilkov R. I. *Kiberprostranstvo kak sotsiokulturnyy fenomen, produkt tehnologicheskogo tvorchestva i proektivnaya ideya* [Cyberspace as a social and cultural phenomenon, a product of technological creativity and projective idea]: avtoref. dis. ... kand. fil. nauk: spetsialnist 09.00.01. – Ekaterinburg : Kopirovalnyy salon – Kopirus, 2009. – 24 s.
9. Negodaev I. A. *Informatizatsiya kulturyi : monografiya* [Informatization of Culture: monograph]– Rostov na donu n /D : Izd-vo «Knizhka», 2003. – 320 s.
10. Kirik T. A. *Virtualnaya realnost : suschnost, kriterii, tipologiya* [Virtual reality: essence, criteria, typology]: dis. ... kand. filos. nauk : spetsialnist 09.00.01. – Omsk, 2004. – 165 s.
11. Bodriyyar Zh. *Simvolicheskij obmen i smert* [Symbolic Exchange and Death] – M. : DOBROSVET, 2000. – 387 s.
12. Bodriyyar Zh. *Prozrachnost zla* [Transparency of Evil] – M. : DOBROSVET, 2000. – 260 s.
13. Zhizhek S. *Matritsa : istina preuvelicheniya* [Matrix truth exaggeration] [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.lacan.com/matrix.html>
14. Zizek S. *What Can Psychoanalysis Tell Us About Cyberspace?* [Electronic resource]. – Access mode: http://www.psybc.com/pdfs/library/Psa_Cyberspace.pdf
15. Liotar Zh. -F. *Sostoyanie postmoderna* [Postmodern Condition] – M. ; Spb. : Aleteyya, 1998. – 160 s.
16. Bauman Z. *Individualizirovannoe obschestvo* [Individualized Society] – M. : Logos, 2005. – 390 s.
17. McQuail Denis. *Mc Quail's Mass Communication Theory*. (6th edition). SAGE Publications Ltd. NY, 2011. – 619 p.

Поддубная Л. В., кандидат философских наук, доцент, доцент кафедры экономико-математических методов и информационных технологий Харьковского института финансов Киевского национального торгово-экономического университета (Харьков, Украина), E-mail: lidp@mail.ru

Социальные практики медиации в киберпространстве.

Аннотация. *Современные социальные практики основаны на вовлечении человека информационного общества в бесконечно циркулирующие потоки информации, для производства и передачи которых, созданы мультимедийные коммуникации. В пространстве социальной реальности медиа с посредника трансформировались в технологию социального взаимодействия; в новую культурную форму, порождающую смыслы и значения; в инструмент политического и идеологического воздействия; в товар, который производится и потребляется. Медиация стала характеристикой бытия социальной информации, обогащая, модифицируя, сохраняя, манифестируя новые образы социальной реальности и выдвигая перед исследователями новые задачи по изучению новой глобальной медиа-среды и единого мирового информационного киберпространства. Целью написания статьи является анализ трансформаций социальных практик в киберпространстве путем медиации. Исследование базируется на методологических принципах причинности, социальной направленности, мировоззренческого плюрализма. Методы исследования определяются его междисциплинарным характером и использованием достижений философии, психологии, социологии, теории коммуникаций, кибернетики, теории информации, семиотики, коммуникативисти-*

ки и т.д. Выводы: медиа оказывают значительное социальное влияние, ставши массовым социальным явлением, объединяющим различные формы репрезентации информации, расширяя человеческие возможности, усиливая и обогащая способности индивидов думать, чувствовать, действовать.

Ключевые слова: киберпространство, социальные практики, медиация, социальная информация, медиа.

Piddubna L. V., Associate Professor of economic-mathematical methods and information technologies Kharkov Institute of Finance Kyiv national university of trade and economics, Ph.D., (Kharkov, Ukraine), E-mail: lidp@mail.ru

Social practice of mediation in cyberspace

Abstract. The article is devoted to the processes of mediation of social information in cyberspace. The different aspects of cyberspace as the prominent milieu and life activity stage of individual are covered. The role of mass media in the process of cyberspace organizing is investigated. New media forms are under analysis. In philosophical literature and publications on the theory of mass media the issues of transformation the social information and media in cyberspace are hardly considered. Current study on societies based on the fact that individual in the information society is involved in the endlessly circulating information flows, for production and transmission of which there are some means even terminologically reflecting their main purpose of function to serve as «means of mass communication», «mass media», «information media». The purpose of the article is philosophical reasoning of the role of media as a tool for transformation of social information within cyberspace. Transformations are considered as particular simulation of real culture, science, philosophy, real existence of social information. The emergence of the information society has transformed the socio-cultural space, so that «cyberspace» has become its main habitat. Cyberspace is a new specific human and technological environment, which, on the one hand, brings together people from many countries, cultures and professions, collecting, distributing and using a variety of information, but on the other hand, as a complex technical means and decentralized computer network connects people through infrastructure of telecommunications and provides information flows. The main features of cyberspace are coherence, intensity of heterogeneous connections and content completeness, rather than its length. Conclusion. With the extended use of information and communication technologies, mass media are becoming one of the prominent sources of current society transformation into true global information society of the XXIst century; the peculiar «bridge» in cyberspace, that allows to overcome time and distance; the connecting link between different countries, nationalities, ethnoses, cultures, that provides conditions for establishment of interethnic consensus and solidarity.

Key words: cyberspace, social practices, mediation, social information, media.

УДК 37.013.42+364.044.4

Пірог Л. А.

кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціальної роботи
ДНУ імені Олеся Гончара
(Дніпропетровськ, Україна), E-mail: visnukDNU@i.ua

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕВЕНТИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ ПРИ РОБОТІ З ДИСФУНКЦІОНАЛЬНИМИ СІМ'ЯМИ В СИСТЕМІ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. В статті розглядається взаємодія загальноосвітнього навчального закладу і дисфункціональної сім'ї заради максимального забезпечення інтересів дитини, її педагогічна, соціальна та психологічна підтримка. Приділяється увага етапам, поширеним та інноваційним формам превентивної роботи з батьками.

Ключові слова: превентивна педагогіка, загальноосвітній навчальний заклад, дисфункціональна сім'я, батьки.

Постановка проблеми. Тенденції, що спостерігаються в сучасному суспільстві призводять до загострення соціально-економічних, психолого-педагогічних та медико-біологічних факторів, які детермінують деструктивну поведінку школярів.